

and bilingual communicative competence. The pedagogical research prospects for bilingualism in education are outlined for their further development.

Key words: cross-cultural communications, bilingualism, bilingual person and bilingual communicative competence.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Лобода С. М.

УДК [371.134+376.56]: 005.342 (045)

Л. В. Зданевич

ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У СТУПЕНЕВОМУ ВНЗ ДО РОБОТИ З ДЕЗАДАПТОВАНИМИ ДІТЬМИ

Соціально-економічний розвиток України, процеси глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства визначили принципово нові вимоги до професійної підготовки вихователів. Концептуальні положення сучасної педагогічної освіти, шляхи її модернізації відповідно до сучасних потреб особистості і суспільства визначені у Законах України „Про освіту” (1991), „Про дошкільну освіту” (2001), “Про вищу освіту” (2001), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. Зважаючи на аналіз стратегічних напрямів реформування системи освіти, що розглядаються у фундаментальних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців В. П. Андрущенко, Г. О. Атанова, В. І. Бондаря, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало, О. Г. Мороза, С. О. Сисоєвої, Д. В. Чернілевського та ін., можна констатувати, що пріоритетним завданням вищої освіти є підготовка фахівців нового рівня якості, які б відповідали сучасним вимогам суспільства, були спроможними швидко адаптуватися до швидкоплинних змін у професійній діяльності, володіючи уміннями впродовж усього життя самостійно поповнювати професійні знання та збагачувати власний професійний досвід.

Звичайно, підготовка педагогічних кадрів, у тому числі і педагога дошкільного фаху, передусім, повинна відповідати вимогам сучасності, адже це перша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління. На цьому акцентують, розглядаючи проблеми удосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах неперервної освіти, різних аспектів фахового становлення майбутнього вихователя, Л. В. Артемова, Г. В. Беленька, А. М. Богуш, Е. С. Вільчковський, Н. В. Гавриш, Н. Ф. Денисенко, Є. Є. Карпова, К. Л. Крутій, О. Г. Кучерявий, І. О. Луценко, Н. В. Лисенко,

М. М. Марусинець, М. А. Машовець, Г. О. Підкурманна, Л. С. Пісоцька, Т. І. Поніманська, Г. В. Сухорукова та ін.

Дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів завжди приділялася значна увага, зокрема таким її аспектам, як: дидактичні засади професійної підготовки фахівців (В. І. Бондар, С. У. Гончаренко); розвиток особистості педагога у процесі професійної підготовки (Г. О. Балл, Г. П. Васянович, В. В. Рибалка та ін.); оволодіння основами педагогічної майстерності (І. А. Зязюн, Є. С. Барбіна) та педагогічної творчості (В. В. Кан-Калик, Н. В. Кічук, М. Д. Нікандров, С. О. Сисоева та ін.); теоретико-методологічні засади особистісно зорієнтованої освіти (Є. В. Бондаревська, В. В. Серіков, І. С. Якиманська та ін.); створення сучасних моделей і технологій особистісно зорієнтованого навчання та виховання (Ш. О. Амонашвілі, І. Д. Бех, О. Я. Савченко, А. В. Хуторський та ін.).

Увага науковців зосереджувалася і на професійній підготовці вихователів дошкільних навчальних закладів та вчителів початкової школи. Розглядалися теоретичні та методичні засади підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів (Ч. М. Корчинський, Н. Ф. Пічко, Т. І. Поніманська); формування пізнавальної самостійності майбутніх вихователів засобами інтелектуальної гри (В. Є. Бенера); розвиток творчого потенціалу особистості вихователя (В. О. Лисовська); професійна підготовка студентів у ВНЗ (С. П. Балашова, О. Л. Полякова, О. А. Тимчик) та ін. Проте, теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу, спрямованих на підготовку майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми ще недостатньо досліджена як у теоретичному, так і в практичному аспектах, зокрема, не набули ґрунтового розкриття і обґрунтування зміст, форми і методи навчання, які мають забезпечити якісну підготовку майбутніх вихователів у контексті особистісно зорієнтованого навчання. Ми переконані, що підготовка вихователя дітей дошкільного віку до роботи з дезадаптованими дітьми дошкільного віку, маючи свою специфіку, ґрунтується на основних дидактичних закономірностях побудови процесу фахової підготовки у вищому навчальному закладі, що засвідчує здійснений нами аналіз наукових досліджень.

Об'єктивна потреба і соціальне значення якісної професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, необхідність удосконалення вищої освіти для забезпечення ефективної практичної діяльності майбутніх вихователів з попередження у дітей дезадаптації, недостатня теоретична розробленість і практична доцільність змісту, форм і методів особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу у професійній підготовці майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ВНЗ визначили мету статті, а саме: здійснити аналіз основних механізмів

упровадження особистісно зорієнтованих технологій у підготовку майбутніх вихователів ДНЗ до роботи з дезадаптованими дошкільниками.

Професійна підготовка майбутніх вихователів здійснюється у вищих педагогічних навчальних закладах I–IV рівнів акредитації. У ВНЗ закладаються основи педагогічної освіти та майстерності, а тому від якості підготовки значною мірою залежить подальше професійне становлення майбутніх вихователів, їх успіх у педагогічній діяльності.

Необхідним компонентом професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у ВНЗ є дисципліни психолого-педагогічного циклу, які допомагають пізнати та зрозуміти особливості дітей дошкільного віку, виробити життєві орієнтири, сформувані актуальне бачення місця людини в природі та соціумі, активізувати потреби в самоосвіті та самовдосконаленні, а отже, сприяє професійному зростанню майбутніх фахівців, формуванню їх світогляду, педагогічного мислення, ціннісного ставлення до себе і майбутніх вихованців. В умовах оновлення змісту вищої освіти неабиякого значення набуває впровадження нових технологій особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу, які сприяють формуванню особистісних та професійних якостей майбутніх вихователів, здатності до навчання упродовж життя. Отже, в сучасній організації особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутніх вихователів у вищих педагогічних навчальних закладах мають місце певні суперечності, що перешкоджають якісній підготовці майбутніх фахівців, зокрема між: метою педагогічної освіти майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів і сукупністю педагогічних засобів її реалізації; вимогами до майбутньої діяльності вихователя, яка передбачає формування у дошкільнят елементів світорозуміння, вихованості, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до себе та оточуючих і рівнем її відображення зазначеного у змісті освіти; необхідністю у формуванні знань із попередження та усунення дезадаптації у дітей та недооцінкою цього чинника у змісті дисциплін психолого-педагогічного циклу; необхідністю впровадження особистісно зорієнтованих форм, методів і технологій навчання та недостатньою підготовленістю викладачів вищої школи до їх запровадження.

Розв'язання зазначених суперечностей потребує переосмислення мети, функцій і завдань навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, оновлення змістового компонента навчання, перебудови методичного забезпечення, оновлення методики діяльності викладача та розширення в ній технології співробітництва відповідно до вимог особистісно зорієнтованої парадигми освіти.

Особливого значення ці зміни набувають у професійній підготовці майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, оскільки саме

вихователь значною мірою впливає на духовно-етичне зростання дитини, формування її світогляду, вироблення норм поведінки, моральних цінностей, розвиток її як вільної і свідомої особистості, адаптованої до реальних умов довкілля. У цьому контексті особистісно зорієнтоване навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутніх вихователів ДНЗ може розглядатися як науково обґрунтований процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів і викладачів ВНЗ. Особистісно зорієнтоване навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів спрямоване на оволодіння ними професійними знаннями й уміннями, розвиток професійно значущих якостей, створення умов для особистісної та професійної самореалізації.

У зв'язку з цим виникає необхідність розробки і теоретичного обґрунтування змісту, форм і методів особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ВНЗ, яке має спрямовуватися на забезпечення якісної фахової підготовки майбутнього вихователя до роботи з дезадаптованими дітьми, усвідомлення життєвої позиції дитини як учасника педагогічної взаємодії, необхідності врахування її інтересів і потреб, прагнення майбутнього вихователя до реалізації ідей особистісно зорієнтованої освіти.

Особистісно зорієнтована освіта розуміється науковцями як: створення взаємозв'язку учіння, навчання і розвитку (І. С. Якиманська); процес педагогічної допомоги, підтримки та розвитку, спрямований на потреби підростаючого покоління (Є. В. Бондаревська). Особистісно зорієнтоване навчання визначається науковцями як: спільна діяльність учня і вчителя, спрямована на індивідуальну самореалізацію учня і розвиток його особистісних якостей у процесі засвоєння навчальної дисципліни (А. В. Хуторський); органічне поєднання навчання і учіння – індивідуально значущої діяльності учня (А. Г. Балл, І. Д. Бех, В. В. Серіков); один із варіантів навчання, що забезпечує розвиток і саморозвиток особистості учня на основі його індивідуальності, унікальності, неповторності (О. Я. Савченко, С. О. Сисоєва, І. Я. Якиманська).

Визначимо теоретичний зміст поняття „особистісно зорієнтоване навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів”. Воно розглядається як спільна, педагогічна взаємодія викладача і студентів, яка на основі врахування індивідуальних здібностей, можливостей і досвіду останніх, спрямована на забезпечення якісної фахової підготовки у психолого-педагогічній галузі, формування педагогічної культури та ціннісних орієнтацій майбутніх вихователів; розвиток інтелектуального та творчого потенціалу; здатності до самоосвіти, саморозвитку, самовиховання і самореалізації упродовж життя. Водночас, особистісно зорієнтоване навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу забезпечує

усвідомлення життєвої позиції дитини як учасника педагогічної взаємодії, здатність до врахування її інтересів і потреб, попередження можливої дезадаптації.

Вихідним положенням в організації особистісно зорієнтованого навчання є визнання студента головною дійовою особою процесу навчання, учасником педагогічної взаємодії, яка сприяє співробітництву викладача і майбутнього вихователя, забезпечує максимальне врахування суб'єктивного досвіду студента, розкриття творчих сил і потенційних можливостей його особистості, розвиток індивідуальних здібностей; свободу вибору змісту, форм і методів навчання, темпу засвоєння матеріалу, способів контролю; спрямування форм, методів і технологій навчання на самовираження та самореалізацію особистості майбутнього фахівця.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури, а також освітньо-професійної програми підготовки фахівців зі спеціальності „Дошкільна освіта”, освітньо-кваліфікаційний рівень – “бакалавр” визначено та обґрунтовано зміст особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у ВНЗ. Логіка побудови структури навчального курсу передбачає поетапне оволодіння студентами професійно-педагогічними знаннями (на 2 та 3 курсах) і творче використання набутих знань в оволодінні технологією попередження дезадаптації у дітей дошкільного віку (на 4 курсі). Зміст особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу відображено в авторській програмі навчального спецкурсу „Попередження та усунення стану дезадаптації у дітей дошкільного віку”, що охоплює низку змістових навчальних одиниць, які сприяють формуванню компонентів особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Так, формування *ціннісно-мотиваційного компонента* (спрямованість на майбутню професійну діяльність, ціннісне особистісне ставлення до майбутніх вихованців) забезпечується професійною спрямованістю змісту навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу; включенням тем, де розглядаються питання психофізіологічних особливостей дошкільників; змістом практичних занять, спрямованих на закріплення знань та вмінь студентів; педагогічно-просвітницької діяльності з батьками, діти яких відвідують ДНЗ. Формуванню *загально-професійного компонента* сприяє розширення цілісного уявлення про навчальну дисципліну на основі інтеграції знань з іншими науками (методиками), літературою для дітей), що дає можливість реалізувати міжпредметні зв'язки, підвищити якість навчання, забезпечити творче використання теоретичних знань у педагогічній практиці, широку орієнтацію в довкіллі, задоволення професійних потреб майбутніх вихователів. Формування *автодидактичного компонента* забезпечується варіативністю змісту завдань для самостійної роботи, їх спрямованістю

на врахування суб'єктивного досвіду студентів, їх інтересів та уподобань, розвитку самоосвітньої діяльності. Формуванню *креативного компонента* сприяє творчий, пошуково-дослідницький, проблемний характер завдань для самостійної роботи (проведення спостережень за дітьми, розробка проектів, написання есе, сценаріїв взаємодії з батьками). *Комунікативний компонент* забезпечується різноманітністю змісту колективних дискусій, бесід, завдань, що сприяють виробленню вмінь спілкуватися, вивчати, узагальнювати і використовувати кращий педагогічний досвід.

Визначено форми та методи особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (розробка SWOT- і PEST – аналізу, кейс-стаді, дискусія, аналіз педагогічних ситуацій, пошуково-дослідницька діяльність, тренінги взаємодії, ділові та рольові ігри, вікторини, творчі проекти; створення ситуації успіху, ситуації вибору, опора на суб'єктивний досвід студента) та обґрунтовано їх роль у забезпеченні ефективності особистісно-зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Таким чином, результати проведеного педагогічного експерименту свідчать про доцільність упровадження особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у ВНЗ. Результати дослідження можуть бути використані в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах, а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

Подальшу розробку проблеми вбачаємо в розробці психолого-педагогічних умов формування професійно-значущих якостей майбутніх вихователів у процесі особистісно зорієнтованого навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Список використані літератури

- 1. Зимняя И. А.** Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – М. : Издательская корпорация „Логос”, 2000. – 384 с.
- 2. Каган М. С.** Общение как философская проблема / М. С. Каган // Философские науки. – 1975. – № 5. – С.40-51.
- 3. Хуторской А. В.** Современная дидактика: [Учебник для вузов] / А. В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
- 4. Якиманская И. С.** Разработка технологии личностно-ориентированного обучения / И.С.Якиманская // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 3 – 4.

Зданевич Л. В. Особистісно зорієнтовані технології у підготовці майбутніх вихователів у ступеневому ВНЗ до роботи з дезадаптованими дітьми

Автор розкриває теоретичні підходи з даної проблеми, інтерпретує погляди інших дослідників. Знайомить з особливостями

особистісно зорієнтованих технологій у підготовці майбутніх вихователів у ступеневому ВНЗ до роботи з дезадаптованими дітьми. Пропонує результати власного експериментального дослідження, які підтверджують актуальність та практичну необхідність дослідження окремих питань.

Ключові слова: особистісно зорієнтовані технології, підготовка, вихователь, ступеневий ВНЗ, дезадаптовані діти.

Зданевич Л. В. Личностно ориентированные технологии в подготовке будущих воспитателей в многоуровневом ВУЗе к работе с дезадаптированными детьми

Автор раскрывает теоретические подходы по данной проблеме, интерпретирует взгляды других исследователей. Знакомит с особенностями личностно ориентированных технологий в подготовке будущих воспитателей в многоуровневом вузе к работе с дезадаптированными детьми. Предлагает результаты собственного экспериментального исследования, подтверждающие актуальность и практическую необходимость исследования отдельных вопросов.

Ключевые слова: личностно ориентированные технологии, подготовка, воспитатель, многоуровневый вуз, дезадаптированные дети.

Zdanievych L. V. Personality Oriented Technologies in the Training of the Future Educators in the Multi-Level High School to the Work with Deadapted Children

The author reveals theoretical approaches to the problem, interprets the views of other researchers. She familiarizes with the peculiarities of personality oriented technologies in the training of the future educators in multi-level high school to the work with deadapted children. The author offers the results of her own experimental research confirming the topicality and practical necessity for research of some particular questions.

Key words: personality oriented technologies, training, educator, multi-leveled university, deadapted children.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Докучаєва В. В.